

Angažirana teznost v mastnem tisku

Jean-Paul Sartre: Muhe. Režija **Janez Pipan**, Slovensko ljudsko gledališče Celje.

Nika Leskovšek

O b slovenski premierni izvedbi 70 let starih Sartrovih Muh je postalo kaj hitro jasno, kako daleč (oziroma blizu) smo od izvirnega konteksta okupirane oziroma kolaboracionistične vichyjske Francije. Še zadnje dvome o paralelah s slovensko sodobnostjo je pregnala nasmejana podoba aktualnega premierja, ki v predstavi – na točki prevrata oblasti v Argosu – zviška opazuje po krvi hlepečo mušjo zalego demonstrantov, ki jo hip zatem zaplinijo eksterminatorji.

V uprizoritvi Sartrovega besedila, ki v aktualistični politični kritiki, zamaskirani v mit, preizprašuje možnosti svobodnega delovanja v posameznikovem in nacionalnem ethosu (tako imenovanem projektu človeškosti), tokrat na odru odvržejo vse maske, saj v njej kar mrgoli grobo konkretiziranih situacij, ki jih režiser **Janez Pipan** locira na okope (slovenske) demokracije: od oskrunjenega parlamenta, okupirane borze in hudih jam do osrednjega romarskega središča na Gorenjskem,

kjer vsi vprek brez krivde krivi kamenjajo skrunilko uradne postave. Padeč protokolarno zapetega vladajočega reda, ki se je že zdolgočasno ohranjal s parazitiranjem na kolektivni krivdi nacije, zakrivita incestuozno podivjana protestnika, Orest v trenirki in adolescentno uporniška darkerica Elektra, in se nato v dionizičnem razvratu vrednot povsem brezskrbno predajata omami od svojega zločina, tekst pa se sprašuje o alternativnih možnostih svobode v času, ko bogovi in krivda v dobi postmetafizičnega nihilizma niso več ovira – oziroma so le še ena raven bleskotnega spektakelskega učinka ali zavajajoče

propagandne mašinerije. Kakšno svobodo lahko prinese revolucija, ki se neobvezno izogne zgodovinski repetitiji in vlačanju krivdnega dolga

za sabo?

Tako nekako bi se lahko bralo s težavo skolažirano sporočilo uprizoritve, ki operira s sredstvi mastnega tiska za slabovidne, obenem pa v maratonski postavitvi razprostira svoj diapazon še skozi nepregledno gost umetniško referenčni material, od literarnih do režijskih in glasbenih citatov (od uradnih referenc so to vsaj Romain Rolland, Tadeusz Kantor, Peter Stein in Damir Avdič), ki vsi črpajo iz kriznih časov vojne devastacije, a iz različnih obdobj in s heterogenimi konteksti deregulirajo narativni tok, ki tu in tam obliči v mrtvih rokavih zaradi glomaznosti snovi. (Točko konvergence na ravni recepcije sicer opazno ustvarja muzikalno-dramaturška gradnja **Mitje Vrhovnika Smrekarja**, ki pritegne v razigranosti od gole sonetistične do koncertne simfonije.)

A če je vpletanje politike v umetnost kot strel sredi koncerta, je ta s postavljanjem agitacijske platforme predstave v njeno absolutno ospredje (samo)morilski – vsaj za njeno umetniško vrednost. Kar je sicer ironija za predstavo, ki problematizira prav teritorialno oziroma mentalno okupacijo prostorov (tudi umetniške)

svobode. Zanimive umetniške poteze se tako mimogrede porazgubijo v drobnem tisku, na primer kako se režija pomika od začetne subtilne infiltracije v statično, skoraj monološko igralsko govorico po sledovih Steinove Oresteie, se nato v sklepnem delu estetsko prevesi v prid Kantorjevemu grotesknemu gledališču smrti z mehanično popredmetenimi vojaškimi podaniki in medtem v metaforičnih nizih domišljeno razvija tudi kak Steinov režijski citat, denimo podobe belih kraljevskih rjuh, ki se jih od javnega pranja vlačijo skozi blagoslavljanje do ponovnega družinskega nečistovanja. Pri tem igralsko iz formalno (pre)pravilnega deleža naravno neprisiljeno izstopa Orest **Blaža Setnikarja**, ki z osebno prežeto interpretacijo izlušči posodobljenost vsebinske materije, in skrepenela vladarica Klitajmnestra **Lučke Počkaj** z rutinirano togostjo gibanja, vdano krivdno držo in ubitega pogleda, **Damjanu Trbovcu** pa uspe subverzivno afirmativno poigravanje z likom duhovnika.

Fotografija Uroš Hočeval

Uprizoritev Muh v režiji **Janeza Pipana** potegne iz Sartrovega medvojnega besedila izrazito kritične vzporednice s sodobno slovensko stvarnostjo.